

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу
Кафедра міжнародних економічних відносин імені Артура Голікова

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

на тему: **«ТРАНСНАЦІОНАЛЬНІ КОРПОРАЦІЇ ТА ЇХ
РОЛЬ У СВІТОВІЙ ЕКОНОМІЦІ»**

Виконав:

студент 4 курсу групи УО-41

спеціальності 292 –

«Міжнародні економічні відносини»

освітньої програми «Міжнародні

економічні відносини»

першого (бакалаврського)

рівня вищої освіти

Косик Косик Ярослав Олегович

Керівник: к.е.н, доц. Мірошніченко Т.М.

Рецензент:

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу
Кафедра міжнародних економічних відносин імені Артура Голікова
Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)
Спеціальність 292 – «Міжнародні економічні відносини»
Освітня програма – «Міжнародні економічні відносини»

ЗАТВЕРДЖУЮ

**В.о. завідувача кафедри
міжнародних
економічних відносин
імені Артура Голікова
Іван МАРЧЕНКО**

« ____ » _____ 2023 року

З А В Д А Н Н Я

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ

Косик Ярослав Олегович

(прізвище, ім'я, по батькові студента)

1. Тема роботи «Транснаціональні корпорації та їх роль у світовій економіці»

Керівник роботи: Мірошніченко Тетяна Миколаївна, к. е. н.,

затверджені наказом по університету від 24.01.2024 року № 4002-5/162

2. Строк подання студентом роботи 23.05.2024

3. Перелік питань, які потрібно розробити

Охарактеризувати поняття, сутності та класифікації ТНК; Дослідити принципи створення та діяльності транснаціональних корпорацій; Проаналізувати динаміку розвитку ТНК у світі; Визначити конкурентні переваги транснаціональних корпорацій на сучасному етапі розвитку; Охарактеризувати проблеми та перспективи діяльності ТНК в світовому господарстві.

4. План роботи

№ з/п	Назви етапів роботи
1	Теоретичні основи діяльності ТНК як суб'єкта світової економіки
2	Сучасні напрями діяльності транснаціональних корпорацій у світовій економіці

5. Дата видачі завдання _____ 27.12.2023 _____

Студент

Колік

(прізвище та ініціали)

(підпис)

Керівник роботи

Мірошніченко

Мірошніченко Т.М.

(прізвище та ініціали)

(підпис)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
Розділ 1. Теоретичні основи діяльності ТНК як суб'єкта світової економіки.....	8
1.1 Поняття, сутність та класифікація транснаціональних корпорацій.....	8
1.2 Принципи створення та діяльності ТНК	15
Висновки до першого розділу.....	22
Розділ 2. Сучасні напрями діяльності транснаціональних корпорацій у світовій економіці.....	24
2.1 Динаміка розвитку ТНК у світі	24
2.2 Конкурентні переваги ТНК на сучасному етапі розвитку.....	32
2.3 Проблеми та перспективи діяльності ТНК в світовому господарстві.....	40
Висновки до другого розділу	45
ВИСНОВКИ.....	47
Список використаних джерел.....	49

ВСТУП

Актуальність даної теми. У процесі посилення глобалізації та транснаціоналізації господарської діяльності відбулося значне зростання міжнародного виробництва, яке охоплює майже всі країни світу, характеризується різними видами економічної діяльності та об'єднує різноманітні ресурси з різних країн. Транснаціональні корпорації (ТНК) стали ключовою рушійною силою цієї системи, перетворившись на важливий фактор світової економіки. Вони відіграють провідну роль в інтернаціоналізації виробництва, розширенні та поглибленні виробничих зав'язків між підприємствами різних країн.

Транснаціональні корпорації є постійними та активними учасниками міжнародної торгівлі. Через ТНК здійснюється більшість прямих іноземних інвестицій, а використання глобальних ланцюгів вартості дозволяє поєднувати міжнародну торгівлю з прямими іноземними інвестиціями. ТНК є основою міжнародної торгівлі, торгівля якої може відбуватися як між материнськими компаніями та їх філіями, так і між філіями однієї корпорації. ТНК часто поєднують у собі ролі розробника, виробника, посередника та продавця продукції. Вони виступають великими ринками для внутрішньофірмових торгових операцій, сприяють експорту товарів і послуг за межі корпорації та стимулюють створення й поширення нових товарів, послуг і технологій.

Глобалізація економіки та розширення міжнародних економічних відносин найвиразніше проявляються у зростанні важливості та масштабів діяльності транснаціональних корпорацій (ТНК). На сучасному етапі розвитку світової економіки ТНК виступають основними суб'єктами глобалізації, їхню роль неможливо переоцінити. Сьогодні неможливо знайти будь-який процес у світовій економіці, який відбувався б без участі ТНК.

У більшості країн ТНК виступають головним структурним елементом економіки, забезпечуючи її розвиток та підвищення ефективності. Вони є провідною силою економічного зростання та модернізації держав.

Упродовж останніх років дослідження питань пов'язаних з транснаціональними корпораціями було активним.

Вагомий внесок у розроблення теоретико-методологічних засад формування та використання фінансових інновацій у фінансовому секторі зробили такі відомі вітчизняні вчені, як: Якубовський С.О., Козак Ю.Г., Савчук О.В., Семенко Т.М., Качур А.В., Могилко Д.М.

Транснаціональні корпорації здійснюють значний перерозподіл ресурсів, концентруючи контроль над такими стратегічно важливими сферами, як фінанси, робоча сила, технології, постачання сировини та компонентів, послуги та збут. Вони є ключовими суб'єктами процесу глобалізації економіки, визначаючи напрямки інтеграційних процесів.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є теоретичні основи діяльності ТНК як суб'єкта світової економіки та сучасні напрями діяльності транснаціональних корпорацій у світовій економіці.

Для досягнення поставленої мети визначено такі завдання:

- 1) Охарактеризувати поняття, сутності та класифікації ТНК;
- 2) Дослідити принципи створення та діяльності транснаціональних корпорацій;
- 3) Проаналізувати динаміку розвитку ТНК у світі;
- 4) Визначити конкурентні переваги транснаціональних корпорацій на сучасному етапі розвитку;
- 5) Охарактеризувати проблеми та перспективи діяльності ТНК в світовому господарстві.

Об'єктом дослідження є транснаціональні корпорації як суб'єкти світової економіки.

Предметом дослідження є напрями транснаціональних корпорацій у світовій економіці.

Методи дослідження. На різних етапах дослідження використовувалися загальнонаукові методи, різні спеціальні методи (економіко-статистичний), загальнологічні методи (аналіз, синтез, аналогія), теоретичні методи (узагальнення), емпіричні методи, такі як порівняння. Основою теоретичної бази дослідження були роботи зарубіжних та вітчизняних науковців.

Інформаційну основу дослідження складають електронні ресурси, матеріали конференцій, аналітичні огляди, наукові звіти, експертні звіти, аналізи фінансових показників, фінансових інновацій.

Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків; містить 50 сторінок тексту, 4 рисунки, 4 таблиці. Список джерел містить 50 найменувань.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДІЯЛЬНОСТІ ТНК ЯК СУБ'ЄКТА СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ

1.1 Поняття, сутність та класифікація транснаціональних корпорацій

У період з кінця ХХ до початку ХХІ століття світова економіка переживає важливі системні трансформації, такі як інтернаціоналізація, глобалізація та транснаціоналізація, що суттєво впливають на господарську діяльність у всіх країнах світу. Ці процеси взаємодіють між собою та мають глибокі взаємозв'язки. Інтернаціоналізація, загалом, означає перетворення з національного на міжнародне та набуття ознак останнього. З економічної точки зору, це формування стійких економічних зв'язків між країнами.

Глобалізація є новим етапом у розвитку світової економіки та інтернаціоналізації господарського життя. Цей процес перетворює світове господарство у єдину економічну систему, де національні економіки виступають складовими. Розвиток країн у глобалізованому світі залежить від здатності їх урядів адаптувати політику до змін у світовому економічному просторі.[1]

Одне з основних джерел глобалізації - це транснаціоналізація, яка призводить до того, що значна частина виробництва, споживання, експорту, імпорту та доходів країни залежить від рішень міжнародних центрів за межами даної держави. Головним драйвером цього процесу є транснаціональні корпорації (ТНК), які є як результатом, так і головними учасниками інтернаціоналізації. Транснаціоналізація визначається як новий етап інтернаціоналізації господарського життя, який полягає у посиленні світової інтеграції через глобальні операції ТНК.

У глобалізованому світовому господарстві ТНК виступають як важливі сили корпоративного бізнесу, діючи на міжнародному ринку і граючи ключову роль у розвитку світових господарських зв'язків. Вони керують своїми

операціями на основі вивчених стратегій, що співзвучні національним та регіональним ринкам, сприяючи утворенню цілісної глобальної економічної системи.[2]

Транснаціональні корпорації (ТНК) представляють собою міжнародні організації з операціями у різних країнах, проте зберігають свій капітал і контроль національними. Незважаючи на важливу роль ТНК у глобальній економіці, дослідники ще не знайшли єдиного визначення для цієї форми бізнесу. Організація Об'єднаних Націй з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД) надає офіційне визначення транснаціональної компанії, вказуючи на те, що вона об'єднує юридичних осіб різних організаційно-правових форм і видів діяльності в двох або більше країнах і веде спільну політику та стратегію завдяки одному або кільком центрам прийняття рішень.[3]

Транснаціональні корпорації визначаються за такими критеріями:

- їхній річний обсяг перевищує 1 мільярд доларів США;
 - вони мають філії у не менше, ніж у шести країнах;
 - велика частина їхніх товарів продається за межами країни, де знаходиться їхня головна офісна база;
 - більше 25% працівників, які працюють у цих компаніях, є іноземними;
 - не менше 25% їхніх активів знаходяться за кордоном;
 - вони мають єдину стратегію управління розвитком для всіх своїх національних підприємств, які увійшли до їхньої організаційної структури.[1]
- Конвенція "Про транснаціональні корпорації" додає до цього поняття ТНК, визначаючи їх як юридичні особи з майном на територіях двох і більше держав, утворені за участю юридичних осіб двох і більше держав-учасниць, зареєстровані як корпорації відповідно до Конвенції. У цьому контексті, визначення "транснаціональна компанія" охоплює різні транснаціональні структури, такі як фінансово-промислові групи, консерни, спільні підприємства, холдинги та акціонерні товариства з іноземною участю.[3]

Транснаціональні корпорації (ТНК) представляють собою об'єднані структури, що ведуть спільну стратегію через один або декілька центрів прийняття рішень, об'єднуючи підприємства різних організаційно-правових форм.[4] Вони використовують науково-технічну, комерційну та виробничу кооперацію для забезпечення найбільш вигідних умов господарської діяльності.

Транснаціональні корпорації здійснюють активну політику в галузі капіталовкладень та науково-дослідних робіт, активно проникаючи у високотехнологічні та наукоємні галузі.[5] Завдяки масштабній виробничій базі вони ефективно планують виробництво, яке координується материнською компанією та розповсюджується на дочірні підприємства. Організаційно, ТНК зазвичай є багатосторонніми концернами, де керуюча материнська компанія виконує роль оперативного штабу. Вона здійснює технічну та економічну політику, а також контролює діяльність іноземних підрозділів і філій. Останнім часом структура ТНК зазнає значних змін, що пов'язані з реалізацією комплексної стратегії розвитку.[6]

Ця стратегія базується на глобальному підході, що передбачає оптимізацію результату не для кожної окремої ланки, а для всього об'єднання в цілому.[7]

Регіональні системи управління поділяються на три основні типи.

1) Головне регіональне управління: Відповідає за всі види діяльності ТНК у певному регіоні, має повноваження координації та контролю діяльності всіх філій у цьому регіоні.

2) Регіональне виробниче управління: Координує діяльність підприємств за виробничими ланцюжками, забезпечуючи ефективну діяльність та безперебійне функціонування технологічних процесів. Це управління підпорядковане головному регіональному управлінню ТНК і спрямоване на розвиток нових моделей та товарів.

3) Функціональне регіональне управління: Забезпечує специфічні види діяльності ТНК, такі як збут, постачання, обслуговування споживачів, науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи. Відповідає за результати діяльності відповідних структур у регіональному або глобальному контексті.[8]

Таким чином, ТНК все більше стають рушійною силою економічного зростання, створюючи найкращі умови для розвитку підприємництва, впровадження передових технологій та підвищення кваліфікації робочої сили. Вони виступають важливими чинниками прискорення розвитку приймаючих країн та регіонів, модернізації інфраструктури, забезпечення зайнятості та вирішення соціальних проблем.[9] Матеріальні та нематеріальні активи ТНК стають основою для зміцнення конкурентоспроможності національних економік, підвищення навичок працівників та впровадження прогресивних технологій. Сучасна економіка характеризується масштабними операціями ТНК, що виявляється через зростання кількості материнських компаній та їх закордонних філій.[10]

Основною метою їх діяльності є отримання максимального економічного прибутку та збільшення впливу на національні економічні системи світу. У сучасну епоху інформаційних технологій ТНК виступають лідерами міжнародного бізнесу.

Таблиця 1.1 Переваги ТНК

Перевага	Опис
Сприятливе оподаткування	Компанії, які стають транснаціональними, можуть скористатися нижчими ставками оподаткування в інших країнах, що значно знижує їх загальний податковий тягар.
Краще культурне розуміння	Інвестування в місцеві компанії дозволяє краще зрозуміти ринок без прямої взаємодії з місцевим

	середовищем, отримуючи підтримку та поради від інвестованих компаній.
Менша втрата коштів у разі невдачі	Транснаціональні компанії зменшують фінансові втрати, диверсифікуючи свої інвестиції та розподіляючи ризики серед різних ринків.
Швидша реалізація бізнесу	Інвестування в компанії з досвідом на місцевому ринку дозволяє швидше та ефективніше відкривати нові філії та підприємства.

Джерело: складено автором за матеріалами[11]

Ця таблиця відображає основні переваги транснаціональних компаній, підкреслюючи їхню здатність адаптуватися до різних ринкових умов, знижувати податкові витрати, зменшувати ризики та ефективно реалізовувати нові бізнес-проекти.

Отже, транснаціональна корпорація може бути описана як юридична структура, яка має свою реєстрацію та базу в країні, де зареєстрована головна компанія, і також включає філії або дочірні підприємства за кордоном.[12]

ТНК відповідає опису міжнародного концерну, що представляє собою групу підприємств (дочірніх компаній), об'єднаних навколо материнської компанії, яка володіє акціями цих підприємств. У багатьох західних країнах для забезпечення контролю над дочірніми підприємствами, материнській компанії зазвичай достатньо володіти від 20% до 40% акцій.[13]

Корпорації відіграють ключову роль у світовій економіці, формуючи галузі, впливаючи на ринки та стимулюючи інновації. Однак не всі корпорації створені рівними. Вони бувають різних форм і структур, кожна з яких має свої унікальні характеристики та вплив на бізнес-ландшафт. Один із способів зрозуміти розмаїття корпорацій - це класифікація, заснована на ступені капіталізації та поєднанні виробничої та комерційної діяльності. Ця система класифікації проливає ясність на складну роботу корпоративних структур,

пропонуючи розуміння їхньої організації, діяльності та стратегічного позиціонування на глобальному ринку.

В основі цієї класифікації лежать сім різних типів корпорацій: картель, синдикат, пул, трест, концерн, консорціум і транснаціональний стратегічний альянс (ТСА). Кожен тип являє собою різний підхід до капіталізації та інтеграції бізнесу, що відображає різноманітні стратегії, які застосовуються корпораціями для досягнення своїх цілей і підтримки конкурентоспроможності на глобальній арені.[14]

Таблиця 1.2 Класифікація ТНК

Назва	Поняття
Картелі	Об'єднання незалежних підприємств для регулювання виробництва, цін та маркетингу товарів чи послуг, часто для максимізації прибутку та ринкового контролю.
Синдикати	Групи осіб або компаній для об'єднання ресурсів і розподілу ризиків у спільних підприємствах або інвестиціях.
Пули	Угоди між кількома суб'єктами для спільного виробництва, дистрибуції або маркетингу, з розподілом витрат і ризиків.
Трасти	Юридичні особи для управління активами на користь бенефіціарів згідно з визначеними умовами.
Концерни	Великі диверсифіковані корпорації з інтересами в різних галузях, що діють як конгломерати.
Консорціуми	Спільні підприємства, створені для досягнення спільних цілей, зберігаючи незалежність учасників.
ТСА	Стратегічні партнерства між корпораціями з різних країн для взаємної вигоди, з акцентом на ринковій присутності та інноваціях.

Джерело: складено автором за матеріалами[15]

Ця таблиця забезпечує чітке розуміння різних видів об'єднань і партнерств, що використовуються у світовій економіці для досягнення конкурентних переваг, оптимізації ресурсів та зменшення ризиків. Вони відіграють ключову роль у розвитку та стабільності бізнесу в умовах глобалізації та інтеграції ринків.

Отже, класифікація корпорацій на основі капіталізації та інтеграції бізнесу дає цінне уявлення про різноманітні стратегії та структури, прийняті бізнесом у всьому світі. Незалежно від того, чи діють вони як картелі, синдикати, пули, трести, концерни, консорціуми чи транснаціональні стратегічні альянси, корпорації орієнтуються в складній ринковій динаміці, регуляторному середовищі та конкурентному тиску, щоб досягти сталого зростання та успіху в умовах все більш взаємопов'язаної глобальної економіки.[16]

1.2 Принципи створення та діяльності ТНК

У сучасному взаємопов'язаному світі створення та управління транснаціональними корпораціями (ТНК) вимагає складного поєднання стратегічного планування, аналізу ринку та міжкультурного розуміння. Від розробки інноваційних стратегій виходу на ринок до формування культури адаптивності та етичної відповідальності - шлях до створення успішної ТНК є багатограним і вимагає комплексного підходу. Розглянемо ключові принципи та стратегії, що лежать в основі формування та зростання ТНК, доповнені конкретними фактами, важливими концепціями, детальним аналізом та додатковими міркуваннями щодо розбудови міцної глобальної присутності.[17]

Перш ніж виходити на нові ринки, ТНК повинні провести ретельний аналіз ринку, щоб отримати уявлення про споживчі вподобання, конкурентне середовище та регуляторну базу. Наприклад, у звіті Світового банку підкреслюється, що ринки, які розвиваються, такі як Китай та Індія, пропонують ТНК значні можливості для зростання завдяки великій споживчій базі та зростаючому середньому класу. Розуміння динаміки місцевих ринків має вирішальне значення для розробки ефективних стратегій виходу на ринок, адаптованих до унікальних особливостей та викликів кожного регіону.

Стратегічне планування лежить в основі глобальної експансії ТНК, керуючи процесом прийняття рішень та розподілу ресурсів. ТНК, які застосовують довгострокову стратегічну перспективу, випереджають своїх конкурентів і досягають стійкого зростання. Стратегічне планування передбачає постановку чітких цілей, визначення можливостей для зростання та формулювання стратегій, які дозволять отримати вигоду з нових тенденцій. При розробці стратегій глобальної експансії ТНК також повинні враховувати геополітичні ризики, торговельні бар'єри та коливання валютних курсів.[18]

Створення та функціонування ТНК вимагає значних фінансових інвестицій у багатьох сферах, включаючи інфраструктуру, технології та залучення талантів. ТНК повинні ретельно розподіляти ресурси для підтримки ініціатив зростання, одночасно зменшуючи фінансові ризики. ТНК часто інвестують у злиття та поглинання, щоб отримати доступ до нових ринків та придбати стратегічні активи. Ефективний розподіл інвестицій передбачає оптимізацію розміщення капіталу, управління фінансовими ризиками та досягнення балансу між короткостроковими прибутками та довгостроковими цілями зростання.[19]

Культурна компетенція необхідна ТНК для того, щоб орієнтуватися на різноманітних ринках і налагоджувати продуктивні відносини з місцевими зацікавленими сторонами. ТНК повинні демонструвати чутливість до культурних норм, цінностей і стилів спілкування, щоб завоювати довіру та авторитет на іноземних ринках. ТНК інвестують у крос-культурні навчальні програми та досвід культурного занурення, щоб розвивати культурну компетентність серед своїх співробітників.

Дотримання високих етичних стандартів і практик корпоративного управління має для ТНК першорядне значення для того, щоб завоювати довіру зацікавлених сторін і підтримати свою репутацію. ТНК повинні дотримуватися законодавчих і регуляторних вимог, демонструючи при цьому відданість етичній поведінці та корпоративній соціальній відповідальності.

Згідно з опитуванням компанії EY, 78% споживачів враховують соціальні та екологічні зобов'язання компанії при прийнятті рішення про покупку. ТНК беруть участь у таких ініціативах як збереження довкілля, проекти розвитку громад та програми добробуту працівників, щоб створити позитивний соціальний вплив та покращити імідж свого бренду.[20]

Впровадження технологічних інновацій є важливим для конкурентоспроможності та зростання ТНК у цифрову епоху. ТНК використовують передові технології, такі як штучний інтелект (ШІ), аналіз даних та блокчейн, для підвищення операційної ефективності, покращення процесу прийняття рішень та надання інноваційних продуктів і послуг. Інвестуючи в дослідження і розробки (R&D) та розвиваючи культуру інновацій, ТНК можуть випереджати час і використовувати нові можливості, що відкриваються на світовому ринку.[21]

У сучасному швидкоплинному бізнес-середовищі гнучкість та адаптивність є необхідними атрибутами для ТНК, щоб процвітати в умовах невизначеності та потрясінь. ТНК повинні впроваджувати культуру гнучкості, інновацій та безперервного навчання, щоб ефективно реагувати на динаміку ринку та нові виклики. Гнучкі організації краще підготовлені до передбачення змін, експериментів з новими ідеями та швидкої адаптації у відповідь на мінливі потреби клієнтів. ТНК сприяють розвитку гнучкості, розширюючи можливості працівників, децентралізуючи процес прийняття рішень та заохочуючи міжфункціональну співпрацю в різних географічних регіонах.[22]

ТНК як двигуни економічного зростання та інновацій відіграють ключову роль у формуванні глобальної економіки та рушійної сили прогресу. Прийнявши актуальні принципи та стратегії ТНК можуть орієнтуватися в складнощах глобального ринку, використовувати нові можливості та створювати стійку цінність для зацікавлених сторін у всьому світі. Оскільки ТНК продовжують розширювати свій вплив, їхня здатність до інновацій,

адаптації та лідерства залишатиметься першочерговим фактором у прокладанні курсу на процвітаюче та інклюзивне майбутнє.[23]

На поточному етапі розвитку світового суспільства, транснаціональні корпорації визначають ключові тенденції не лише в економічній сфері, але й у політичному ландшафті. Вони стали невід'ємною складовою світової економіки та міжнародних відносин, відіграючи важливу роль у розвитку наукових досліджень та інновацій. Однак їх вплив не обмежується лише економічною сферою, а також поширюється на політичну арену, де вони стають ключовими гравцями у формуванні національних і міжнародних стратегій.[24]

Корпорації виступають активними учасниками політичного процесу, впливаючи на формування зовнішньої та внутрішньої політики держав. Їх діяльність часто спрямована на досягнення економічних цілей, використовуючи при цьому природні та людські ресурси інших країн. Такий вплив транснаціональних корпорацій на політичні процеси може бути значним, особливо коли вони мають підтримку від своїх державних владних структур.[25]

Саме тому діяльність транснаціональних корпорацій часто незалежна від інтересів окремих національних держав і може перевищувати їх межі. Такі корпорації мають власні структури управління та впливають на рішення національних урядів та міжнародних організацій. Найбільш потужні корпорації стають справжніми комерційно-політичними центрами, що дозволяє їм активно впливати на політичний процес через участь у торгових палатах та асоціаціях підприємців, а також здійснювати лобіювання своїх інтересів у відповідних політичних колах.[6]

ТНК становлять одну з ключових сутностей у сучасному світі, активно впливаючи як на економічний, так і на політичний ландшафт. Вони виступають агентами глобалізації, сприяючи взаємозалежності та взаєморозумінню між різними державами. Під час політичних чи військових конфліктів ТНК, через

свою міжнародну присутність, зазвичай виявляють зацікавленість у залагодженні ситуації через політичні канали впливу.

Більшість ТНК відчувають соціальну відповідальність перед своїми працівниками та споживачами. Це виражається у впровадженні програм соціального захисту працівників, таких як пенсійні програми, медичне страхування та освітні ініціативи. Крім того, ТНК часто впливають на соціальну політику держав, наймаючи значну кількість працівників та впливаючи на рівень безробіття у країні. Їх соціальна відповідальність проявляється у різних формах, включаючи створення нових робочих місць, передачу новітніх технологій, участь місцевого капіталу у розвитку дочірніх підприємств, рішення екологічних проблем та благодійну діяльність.[26]

За останні десятиліття ТНК стали одним з найважливіших факторів у формуванні міжнародного економічного порядку. Вони є основними джерелами інвестицій, нових технологій та інновацій, а також мають значний вплив на світові ринки і виробництво. Проте, їх діяльність часто викликає критику через недостатню увагу до соціальних аспектів та екологічні проблеми.

Держави, у свою чергу, змушені активно взаємодіяти з ТНК, щоб забезпечити економічний розвиток своєї країни та міжнародну конкурентоспроможність. Розробка стратегій взаємодії з цими корпораціями стає важливим завданням для державних органів у багатьох країнах. Таким чином, ТНК продовжують виконувати важливу роль у світовій економіці та політиці, впливаючи на ключові аспекти сучасного світу та визначаючи перспективи міжнародного розвитку.[27]

Корпорації систематично вдосконалюють свої структури та процеси з метою підвищення ефективності діяльності. У останні роки, спостерігається тенденція скорочення персоналу в ТНК, але значна увага приділяється розвитку професійної підготовки працівників. Для підвищення ефективності управління, міжнародні компанії розробляють нові системи управління,

розподіляючи їх на кілька центрів, що дозволяє краще адаптуватися до ринкових умов та забезпечити більш гнучкий підхід до управління різними регіональними підрозділами.[28]

Щодо рекламних стратегій, компанії все більше розуміють важливість адаптації рекламних кампаній до місцевих умов та культурних особливостей кожного ринку. Це дозволяє підвищити ефективність рекламних заходів та привернути увагу більш широкого кола споживачів.

Крім того, для забезпечення ефективності виробництва та мінімізації витрат, багатонаціональні корпорації почали розвивати концепцію спеціалізації країн у виробництві продукції високої якості. Це означає, що компанії групують свої бізнеси навколо цих центрів, що гарантує їм успіх на світових ринках. Такий підхід дозволяє компаніям максимально використовувати переваги кожної країни у виробництві конкретної продукції. Удосконалення систем управління та рекламних стратегій, а також оптимізація виробничих процесів, є важливими факторами для забезпечення успішного функціонування корпорацій у сучасному глобальному бізнес-середовищі. Ці компанії постійно пристосовуються до змін у міжнародному економічному ландшафті, шукаючи нові можливості для розвитку та збільшення конкурентоспроможності.[29]

Глобалізація відкриває нові можливості для споживачів, забезпечуючи доступ до товарів за більш доступними цінами. В сучасній глобальній економіці конкуренція стає дедалі загостренішою, що сприяє підвищенню якості продукції та зниженню її вартості. Транснаціональні корпорації раніше не стикалися з таким рівнем конкуренції, проте це створює перевагу для споживачів, оскільки змушує компанії постійно вдосконалювати своє виробництво, впроваджувати нові технології та інновації, щоб зберігати свою конкурентоспроможність на міжнародному ринку.

Глобалізація відкриває шлях до формування єдиного світового ринку, де транснаціональні корпорації (ТНК) відіграють ключову роль у сприянні цьому

процесу. ТНК є важливими агентами глобалізації, оскільки сприяють розвитку комунікацій, які є основним технічним чинником у зближенні різних економічних секторів світу, включаючи промисловість, послуги, дослідження та фінанси.

Процес глобалізації супроводжується інтеграцією у світовій економіці, де ТНК відіграють ключову роль у формуванні єдиного ринку. Однак, існують багато багаторівневих глобальних чинників, які впливають на функціонування корпорацій. Серед них технічна революція, світова фінансова криза, енергетичні та продовольчі проблеми, екологічні питання, поширення глобалізації, а також зближення рівнів економічного розвитку країн.

Технічна революція є важливим фактором, що впливає на діяльність ТНК. Вона створює складну динаміку, що може виявитися як корисною, так і викликаючи виклики для корпорацій. Цей процес не завжди призводить до якісного перетворення виробничого апарату та впровадження нових технологій, але водночас він стимулює інновації та пошук нових шляхів для підвищення ефективності виробництва.[30]

Впровадження наукових та технічних інновацій у різних сферах супроводжується зростанням їхньої кількості, проте не завжди супроводжується поліпшенням якості. Технічна революція не обмежувалася трудовими або природними ресурсами, що сприяло екстенсивному зростанню економіки. Технології виступають ключовим фактором у міжнародному поділі праці, де провідні промислово розвинені країни та їхні ТНК є основними джерелами нововведень. Конкуренція у цьому контексті зосереджена на технологічній передовості та гнучкості в ухваленні інновацій, що визначає стратегії компаній. [31]

Корпорації, які розміщують виробництво у менш розвинених країнах, часто застосовують високі технології, використовуючи дешеву робочу силу для збільшення своїх прибутків. У країнах із середнім рівнем розвитку, найчастіше розміщуються виробництва, що вимагають ефекту масштабу, тоді

як у промислово розвинених країнах частіше зосереджуються наукоємні галузі промисловості.[32]

Активно зацікавлені в тому, щоб ТНК обирали їхню територію для розміщення своїх операцій. Це сприяє збільшенню внутрішньої торгівлі, випуску нових продуктів, притоку іноземних інвестицій, підвищенню рівня зайнятості та соціального захисту.

Корпорації відіграють ключову роль у зміцненні міжнародних промислових зв'язків між підприємствами з різних країн. Вони визначають рівень конкуренції, міжнародні потоки капіталу та технологій, а також динаміку і структуру світових ринків. Транснаціональні корпорації грають провідну роль у розробці та реалізації глобальних стратегій, які об'єднують різні ринки.

Роль ТНК можна розглядати у багатьох аспектах, включаючи економічний, політичний та соціальний. Проте в епоху глобалізації вони проникають у всі сфери життя, виконуючи важливі функції у стимулюванні глобальних економічних процесів, науково-технічного прогресу та зміцнення міжнародних відносин.[33,34]

Висновки до першого розділу

1. Транснаціональні корпорації визначаються як великі бізнес-структури, що здійснюють економічну діяльність у декількох країнах. Вони мають центральний офіс у країні базування та численні дочірні компанії в інших державах. Такі корпорації відрізняються високим рівнем інтеграції своїх операцій на міжнародному рівні.

Основна сутність ТНК полягає в їх здатності ефективно управляти ресурсами та капіталом, використовуючи глобальні можливості для максимізації прибутків. Вони активно залучають іноземні інвестиції,

здійснюють технологічні трансфери та сприяють розвитку міжнародної торгівлі.

Класифікація ТНК поділяється на сім типів: картель, синдикат, пул, трест, концерн, консорціум і транснаціональний стратегічний альянс (ТСА). Кожен з цих типів відрізняється у своєму підході до капіталізації та інтеграції бізнесу, що відображає різноманітні стратегії, за якими корпорації діють, щоб досягти своїх цілей та залишатися конкурентоспроможними на міжнародному ринку.

2. Проаналізувавши принципи створення ТНК можна сказати те, що рішення про створення ТНК базується на аналізі ринкових умов, потенціалу росту та наявності конкурентних переваг. Також можна додати те, що створення ТНК вимагає врахування міжнародного права, регулювання в країнах базування та укладання міжнародних угод.

Зробивши аналіз принципів діяльності ТНК, потрібно виділити те, що ТНК інтегрують свої операції на глобальному рівні, забезпечуючи координацію між підрозділами та використовуючи синергію від міжнародної діяльності. Також не можна ігнорувати те, що корпорації активно інвестують у дослідження та розробки, сприяючи створенню нових технологій та продуктів. Вони використовують свої ресурси для впровадження інновацій у різних країнах, підвищуючи свою конкурентоспроможність. сучасні ТНК все більше звертають увагу на корпоративну соціальну відповідальність, впроваджуючи екологічно стійкі практики та сприяючи соціальному розвитку в країнах своєї присутності.

РОЗДІЛ 2. СУЧАСНІ НАПРЯМИ ДІЯЛЬНОСТІ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЙ У СВІТОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

2.1 Динаміка розвитку ТНК у світі

У світі сучасних технологій та глобальних ринків, ринкова капіталізація відображає фінансову силу та вплив найбільших корпорацій. Аналізуючи найбільші транснаціональні компанії за ринковою капіталізацією на січень 2024 року, можна краще зрозуміти, які компанії лідирують у світовій економіці. Від Microsoft та Apple, які визначають стандарти у технологічній галузі, до Saudi Aramco, що має великий вплив у сфері енергетики, та Amazon, що перетворює роздрібну торгівлю та хмарні послуги, ці компанії відображають різноманітність та динаміку сучасного бізнесу. Аналізуючи їхні доходи, інновації, глобальне присутність та стратегії розвитку, можна побачити, як вони досягли свого лідерства та які фактори сприяли їхньому успіху.

Цей огляд найбільших транснаціональних корпорацій допоможе краще зрозуміти динаміку сучасного бізнесу та визначити ключові чинники, які впливають на їхню позицію у глобальній економіці.

Таблиця 2.1

Найбільші компанії світу за ринковою капіталізацією на січень 2024 року

Ранг	Компанія	Ринкова капіталізація	Дохід (ТТМ)	Пропозиція компанії
1	Microsoft (MSFT)	\$2.96 трильйона	\$218.31 млрд	Глобальний розробник та ліцензіатор програмного забезпечення, пристроїв, рішень та послуг.
2	Apple (AAPL)	\$2.96 трильйона	\$383.29 млрд	Розробка, виробництво та продаж споживчих технологічних продуктів, включаючи смартфони та комп'ютери.
3	Saudi Aramco	\$2.06 трильйона	\$501.65 млрд	Інтегрована нафтогазова компанія, що займається видобутком нафти та газу.

4	Alphabet (GOOGL)	\$1.84 трильйона	\$296.38 млрд	Батьківська компанія Google, яка пропонує широкий спектр технологій та цифрових послуг.
5	Amazon (AMZN)	\$1.61 трильйона	\$554.03 млрд	Роздрібний продавець електронної комерції, найбільший постачальник послуг хмарних обчислень.
6	Nvidia (NVDA)	\$1.47 трильйона	\$44.88 млрд	Розробка графічних процесорів та програмного забезпечення для графіки та машинного навчання.
7	Meta Platforms	\$985.41 млрд	\$126.96 млрд	Власник Facebook, найбільшої у світі соціальної мережі, що надає цифрові платформи для спілкування.
8	Berkshire Hathaway	\$798.46 млрд	\$395.95 млрд	Конгломератна холдингова компанія з різноманітними дочірніми компаніями у різних секторах.
9	Tesla (TSLA)	\$674.54 млрд	\$95.92 млрд	Виробник електромобілів та сонячних панелей, що також надає послуги зберігання енергії.
10	Eli Lilly (LLY)	\$596.71 млрд	\$32.07 млрд	Фармацевтична компанія, що розробляє та продає фармацевтичні препарати для світового ринку.

Джерело: складено автором за матеріалами[35]

Аналізуючи дані про найбільші транснаціональні корпорації за ринковою капіталізацією на січень 2024 року, можна зробити висновок, що ці компанії досягли свого лідерства завдяки поєднанню кількох ключових факторів: інноваційності, диверсифікації бізнесу, ефективного управління, глобального охоплення ринків та постійного пошуку нових можливостей для зростання.

Інноваційність є наріжним каменем успіху цих компаній. Вони постійно інвестують у дослідження та розробки, щоб створювати нові продукти та послуги, які задовольняють потреби споживачів та випереджають конкурентів. Наприклад, Microsoft постійно вдосконалює свої операційні системи Windows та пакет офісних програм Office, додаючи нові функції та можливості. Компанія також активно розвиває хмарні технології через Azure, що дозволяє їй залишатися лідером у цьому швидкозростаючому сегменті ринку. Apple

відома своїми інноваційними смартфонами iPhone та комп'ютерами Mac, які встановлюють стандарти для всієї індустрії. Компанія також постійно розширює свій асортимент продуктів, виходячи на нові ринки, такі як носимі пристрої та потокове відео.

Диверсифікація бізнесу є ще одним ключовим фактором успіху цих компаній. Замість того, щоб покладатися на один продукт або послугу, вони розвивають широкий спектр напрямків, що дозволяє їм зменшувати ризики та генерувати стабільні доходи. Alphabet, наприклад, відома своїм пошуковим сервісом Google, але компанія також пропонує безліч інших продуктів, таких як Android, Chrome, Gmail та YouTube. Це дозволяє їй отримувати доходи з різних джерел та зменшувати залежність від одного продукту. Amazon, з іншого боку, диверсифікувала свій бізнес від онлайн-роздрібною торгівлі до хмарних обчислень, потокового відео та виробництва пристроїв. Така диверсифікація дозволяє компанії протистояти коливанням ринку та забезпечувати стабільне зростання.

Ефективне управління є ще одним важливим фактором успіху цих компаній. Вони мають сильні команди менеджерів, які приймають стратегічні рішення, спрямовані на довгострокове зростання та прибутковість. Наприклад, Сатья Наделла, генеральний директор Microsoft, успішно трансформував компанію, зосередившись на хмарних обчисленнях та програмному забезпеченні як послугі. Тім Кук, генеральний директор Apple, продовжує традицію інновацій та дизайну, одночасно розширюючи бізнес компанії на нові ринки. Ефективне управління також передбачає ефективне використання капіталу, оптимізацію витрат та постійне вдосконалення операцій.

Глобальне охоплення ринків є ще одним ключовим фактором успіху цих компаній. Вони присутні на ринках по всьому світу, що дозволяє їм отримувати доходи з різних джерел та зменшувати залежність від одного регіону. Наприклад, Apple продає свої продукти у понад 200 країнах світу, що дозволяє їй отримувати доходи з різних ринків та зменшувати ризики, пов'язані з

коливаннями в одному регіоні. Saudi Aramco, з іншого боку, експортує свою продукцію по всьому світу, що дозволяє їй отримувати доходи від глобального попиту на нафту та газ. Глобальне охоплення ринків також дозволяє цим компаніям отримувати переваги від масштабу, оптимізуючи виробництво та логістику на глобальному рівні.

Постійний пошук нових можливостей для зростання є ще одним ключовим фактором успіху цих компаній. Вони не задовольняються поточним успіхом, а постійно шукають нові ринки, продукти та послуги для розширення свого бізнесу. Наприклад, Microsoft придбала LinkedIn, щоб розширити свою присутність на ринку соціальних мереж для професіоналів. Apple запустила AppleTV+, щоб конкурувати на ринку потокового відео. Alphabet інвестує в нові технології, такі як самокеровані автомобілі через Waymo, щоб диверсифікувати свій бізнес. Такий підприємницький підхід дозволяє цим компаніям залишатися попереду конкурентів та забезпечувати довгострокове зростання.

Незважаючи на свій успіх, ці компанії також стикаються з певними викликами та ризиками. Вони працюють у швидкозмінних галузях, де технології та споживчі переваги можуть швидко змінюватися. Конкуренція також посилюється, оскільки нові гравці виходять на ринок з інноваційними продуктами та послугами. Регуляторні ризики, такі як антимонопольні розслідування та конфіденційність даних, також можуть впливати на ці компанії. Однак їхня здатність адаптуватися, інвестувати в інновації та ефективно управляти ризиками дозволяє їм залишатися лідерами своїх галузей

Тобто, найбільші транснаціональні корпорації, такі як Microsoft, Apple, Saudi Aramco, Alphabet та Amazon, досягли свого лідерства завдяки поєднанню інноваційності, диверсифікації бізнесу, ефективного управління, глобального охоплення ринків та постійного пошуку нових можливостей для зростання. Хоча вони стикаються з певними викликами та ризиками, їхня здатність

адаптуватися та залишатися попереду конкурентів дозволяє їм зберігати свої позиції світових лідерів у своїх галузях.

Ринкова капіталізація, яка відображає загальну вартість компаній на фондовому ринку, є важливим показником фінансової сили та впливу на світову економіку. Аналіз динаміки ринкової капіталізації найбільших компаній світу дозволяє виявити тенденції у розвитку різних галузей, визначити лідерів у сфері інновацій та визначити ключових гравців у світовій економіці.

У контексті дослідження динаміки ТНК, особливо цікавим є порівняння ринкової капіталізації таких гігантів як Microsoft, Apple, Alphabet, Amazon з компаніями інших галузей, таких як фармацевтична компанія Eli Lilly та нафтовий гігант Saudi Aramco. Це дозволить виявити вплив технологічних інновацій, енергетичних та фармацевтичних ринків на глобальну економіку та показати динаміку змін у ринковій капіталізації цих компаній протягом останніх десяти років.

Цей аналіз дозволить краще зрозуміти роль та вплив найбільших корпорацій у світовій економіці, виявити тенденції у розвитку різних галузей та спрогнозувати можливі напрямки подальшого розвитку глобальних бізнес-структур. Крім того, він може допомогти визначити, які компанії є лідерами у своїй галузі, які мають найбільший вплив на світову економіку та які є найбільш стійкими до економічних криз.

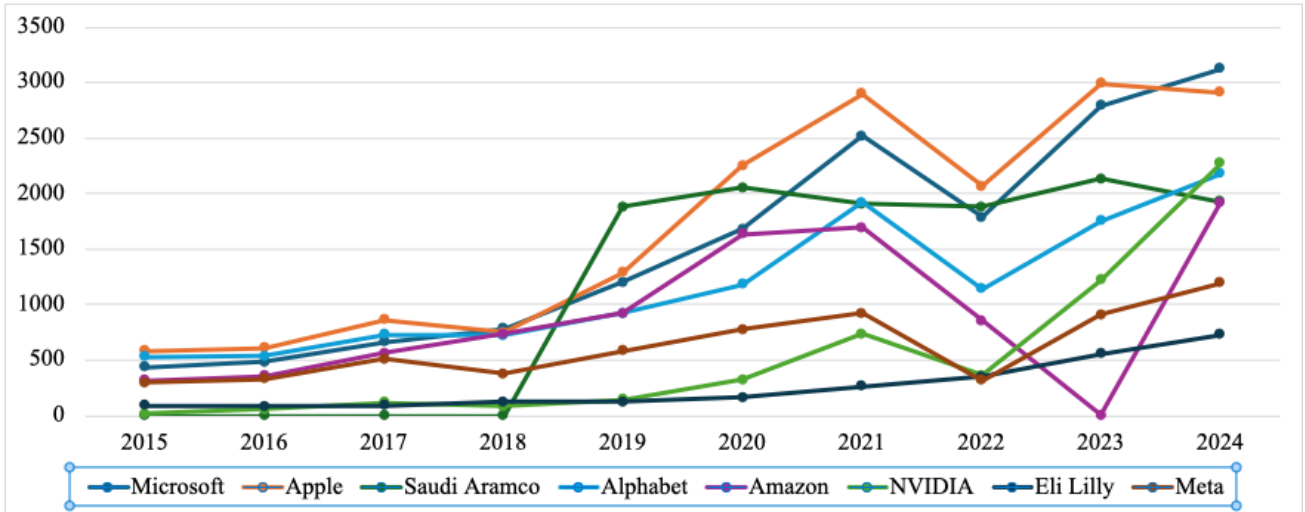

Рис.2.1. Ринкова капіталізація найбільших компаній

Джерело: складено автором за матеріалами[36,37,38,39,40,41,42,43]

Транснаціональні корпорації є ключовими гравцями у сучасній глобальній економіці. Їх висока ринкова капіталізація свідчить про значну економічну потужність та здатність впливати на світові процеси. Розглянемо детальніше, як показники ринкової капіталізації ТНК впливають на світ.

1. Концентрація капіталу та монополізація ринків.

Найбільші ТНК, такі як Apple, Microsoft, Amazon, Google (Alphabet) та Facebook (Meta), володіють величезними фінансовими ресурсами. Наприклад, станом на 2024 рік ринкова капіталізація Apple становила \$2,911 трлн, Microsoft - \$3,123 трлн, а Amazon - \$1,922 трлн. Така концентрація капіталу в руках кількох корпорацій призводить до посилення монополізації ринків та зростання їх контролю над світовою торгівлею і виробництвом.

Наприклад, Google контролює понад 90% ринку пошукових систем у світі, а Facebook та Instagram домінують на ринку соціальних мереж. Така ситуація обмежує конкуренцію та може негативно впливати на споживачів через вищі ціни та менший вибір. Крім того, монополізація ринків ускладнює вихід на ринок нових гравців та інноваційних стартапів.

2. Вплив на економічну політику країн.

Висока ринкова вартість ТНК дозволяє їм акумулювати величезні фінансові ресурси та впливати на економічну політику країн, в яких вони функціонують. Наприклад, корпорації можуть лобіювати вигідні для себе податкові режими, субсидії чи торговельні угоди.

Так, у 2016 році Apple unikнула сплати податків у розмірі \$14,5 млрд в Ірландії, скориставшись податковими лазівками. Подібні дії ТНК призводять до зменшення податкових надходжень до бюджетів країн та перекладання податкового тягаря на звичайних громадян.

3. Вплив на зайнятість та добробут населення.

Рішення ТНК щодо інвестицій, виробництва та зайнятості мають значний вплив на економіки країн базування та приймаючих країн. Наприклад, закриття заводів або масові звільнення можуть спричинити зростання безробіття та соціальну напруженість у регіонах.

Водночас, ТНК можуть створювати нові робочі місця та сприяти економічному розвитку країн, особливо тих, що розвиваються. Наприклад, компанія Samsung є одним з найбільших роботодавців у Південній Кореї, забезпечуючи роботою понад 100 тис. осіб.

4. Вплив на політичні процеси.

Фінансова міць ТНК дозволяє їм впливати на політичні процеси, лобіюючи вигідні для себе рішення урядів. Наприклад, корпорації можуть фінансувати виборчі кампанії політиків, які обіцяють сприятливі умови для бізнесу.

Так, у США компанії витрачають мільйони доларів на лобіювання своїх інтересів у Конгресі. Це може призводити до викривлення конкуренції та нерівномірного розподілу вигод від глобалізації на користь великого бізнесу.

5. Вплив на технологічний розвиток.

Технологічна перевага ТНК дає їм можливість встановлювати стандарти та впливати на розвиток цілих галузей. Наприклад, Microsoft домінує на ринку

операційних систем для персональних комп'ютерів, а Google - на ринку пошукових систем та онлайн-реклами.

Однак, така ситуація може гальмувати інновації та обмежувати доступ до нових технологій для менших компаній. Крім того, ТНК можуть використовувати свою ринкову владу для придбання потенційних конкурентів, як це робить Facebook, купуючи Instagram та WhatsApp.

6. Вплив на навколишнє середовище та соціальну відповідальність.

Діяльність ТНК має значний вплив на навколишнє середовище та соціальні аспекти. Наприклад, видобувні компанії, такі як ExxonMobil чи Shell, можуть завдавати шкоди екосистемам у регіонах своєї діяльності.

Водночас, ТНК можуть відігравати важливу роль у вирішенні глобальних проблем, таких як зміна клімату чи бідність. Наприклад, компанія Unilever впроваджує ініціативи зі сталого розвитку та соціальної відповідальності бізнесу.

Однак, часто ТНК використовують свою ринкову владу для мінімізації витрат та максимізації прибутків, нехтуючи екологічними та соціальними наслідками. Це ставить питання про необхідність посилення регулювання діяльності ТНК та впровадження принципів корпоративної соціальної відповідальності.

Таким чином, висока ринкова капіталізація найбільших ТНК відображає їх домінуючу роль у світовій економіці та здатність впливати на економічні, політичні, соціальні та екологічні процеси глобального масштабу. Це ставить питання про необхідність пошуку балансу між економічною ефективністю та соціальною справедливістю, а також про посилення регулювання діяльності ТНК для забезпечення сталого розвитку.

2.2 Конкурентні переваги ТНК на сучасному етапі розвитку

У сучасному середовищі існують різні рівні конкуренції та взаємодії компаній у країнах з різним ступенем зрілості та консолідації економіки, а також з різними вхідними бар'єрами та ступенем диференціації товарів і послуг, що надаються.

Конкурентоспроможність ТНК - це поняття, яке відображає здатність транснаціональної фірми завойовувати ринкові позиції в глобальному масштабі, утримувати, зміцнювати і розширювати їх порівняно з конкурентами. Конкурентоспроможність ТНК є відносним поняттям, тому конкурентоспроможність може бути досягнута не тільки за рахунок вдосконалення діяльності компанії, але й за рахунок використання різних заходів для придушення конкурентів, що широко практикується в конкурентній боротьбі.

Існує певна особливість конкурентоспроможності ТНК порівняно з конкурентоспроможністю національних підприємств. Це пов'язано з глобальним охопленням виробництва і збуту ТНК, складнощами функціонування на кількох національних ринках, використанням порівняльних переваг різних країн і галузей. Важливою конкурентною перевагою ТНК є високий ступінь транснаціоналізації виробництва і капіталу найбільших ТНК та наявність дочірніх компаній у країнах.

Країна походження ТНК виступає джерелом конкурентоспроможності, особливо для материнської компанії-виробника на початковому етапі розвитку компанії. Конкурентне середовище базової або приймаючої країни, таке як наявність ресурсів, вартість і кваліфікація робочої сили, умови виробництва, фінансова і технологічна інфраструктура, доступність ринку, а також інституційні та регуляторні фактори, визначають конкурентоспроможність ТНК у міру того, як їхня діяльність стає все більш глобалізованою.

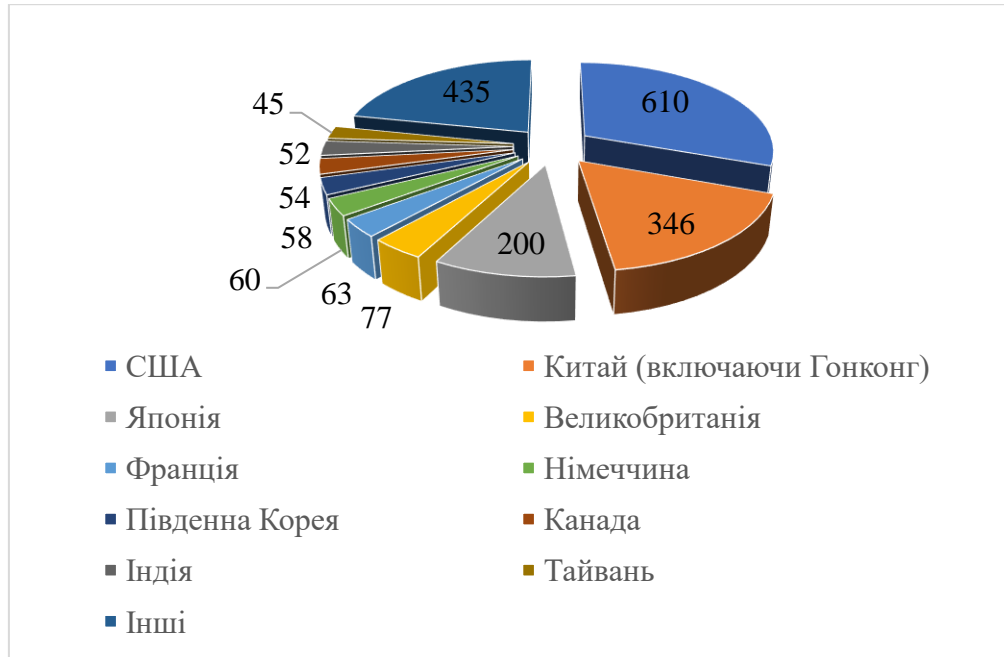

Рис 2.2 Географічна структура найпотужніших споживчих ТНК в світі за версією Forbes-2023

Джерело: складено автором за матеріалами [44]

Рисунок 2.2 демонструє географічну структуру найпотужніших споживчих транснаціональних корпорацій (ТНК) у світі за версією Forbes на 2023 рік. Діаграма відображає кількість компаній з різних країн, що входять до рейтингу Forbes Global 2000, та надає детальне уявлення про домінування певних країн у глобальній економіці.

Опрацювавши статистичні матеріали можна сказати те, що Сполучені Штати залишаються беззаперечним лідером за кількістю великих публічних компаній. Це свідчить про значну економічну потужність країни та її важливість у світовій економіці.

Найбільші компанії, такі як Apple, Microsoft, Amazon та Alphabet, займають провідні позиції завдяки своїм інноваціям, фінансовій стабільності та глобальній присутності. Компанії США демонструють високий рівень доходів, прибутків та ринкової капіталізації.

Китай займає друге місце, демонструючи значний вплив та динамічний ріст на глобальному ринку. Китайські компанії, такі як Industrial & Commercial Bank of China (ICBC), China Construction Bank та Ping An Insurance, відіграють важливу роль у світовій економіці завдяки великим обсягам активів та широкій клієнтській базі.

Японія залишається однією з провідних економік світу з великою кількістю значних компаній. Такі компанії, як Toyota, Mitsubishi UFJ Financial Group та SoftBank, демонструють стабільність та інноваційність, що сприяє зростанню їхньої економічної потужності.

Великобританія входить до числа провідних країн за кількістю ТНК, підтверджуючи свою вагому роль у міжнародній торгівлі та фінансах. Компанії, такі як HSBC, BP та Unilever, є ключовими гравцями у своїх галузях, забезпечуючи значний внесок у глобальну економіку.

Франція демонструє стабільну присутність у світовій економіці через свої потужні корпорації. Такі компанії, як BNP Paribas, L'Oréal та TotalEnergies, є провідними в своїх секторах, що підкреслює важливість Франції у глобальній економіці.

Німеччина, як найбільша економіка Європи, має значну кількість великих публічних компаній. Компанії, такі як Volkswagen, Allianz та Siemens, відомі своєю інноваційністю та високою якістю продукції, що робить їх ключовими гравцями у світовій економіці.

Південна Корея показує значний економічний ріст і інноваційність. Компанії, такі як Samsung, Hyundai та LG, є лідерами у високотехнологічних секторах, сприяючи глобальній конкурентоспроможності Південної Кореї.

Канада демонструє сильну економічну присутність через свої транснаціональні корпорації. Канадські компанії, такі як Royal Bank of Canada, Toronto-Dominion Bank та Enbridge, відіграють важливу роль у глобальних фінансових і енергетичних ринках.

Індія займає важливе місце у світовій економіці завдяки своїм швидкозростаючим компаніям. Індійські компанії, такі як Reliance Industries, Tata Group та State Bank of India, швидко розширюють свою присутність на глобальних ринках.

Тайвань відомий своїми високотехнологічними компаніями, які займають важливе місце в глобальному рейтингу. Компанії, такі як Taiwan Semiconductor Manufacturing Company (TSMC), Foxconn та Asus, є лідерами у виробництві електроніки та компонентів.

До категорії «інші» входять компанії з інших країн, що підтверджує глобальну диверсифікацію економічної потужності. Ця група включає значну кількість компаній з різних регіонів, які роблять важливий внесок у світову економіку.

Рисунок 2.2 наочно ілюструє домінування певних країн у світовій економіці, зокрема США та Китаю, а також значну роль інших розвинених та розвиваючих країн. Ці дані підкреслюють важливість глобальної диверсифікації та конкурентоспроможності транснаціональних корпорацій.

Зв'язок між конкурентними перевагами материнської компанії та конкурентоспроможністю країни, в якій вона розташована, розвивається, оскільки діяльність ТНК стає все більш глобальною. Використання глобальних конкурентних переваг ТНК зростає. На здатність ТНК конкурувати впливають різноманітні внутрішні та зовнішні фактори, які є специфічними для організації.[45]

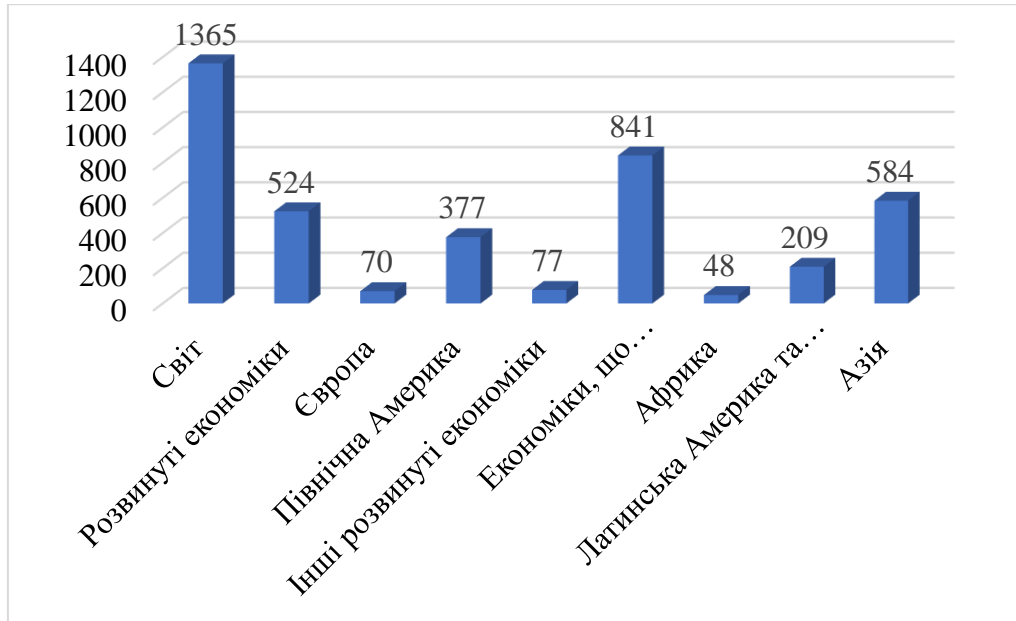

Рис. 2.3 Прямі іноземні інвестиції у 2023 році, глобально та за регіонами, млрд. доларів США. Джерело [46]

Дані (рис. 2.3) наочно демонструють потоки прямих іноземних інвестицій (ПІІ) у 2023 році глобально та за регіонами. Дані представлені у мільярдах доларів США і дозволяють порівняти обсяги інвестицій між різними регіонами світу.

Загальний обсяг прямих іноземних інвестицій у світі у 2023 році склав 1365 мільярдів доларів США. Це показує загальний глобальний потік ПІІ.

Розвинуті економіки отримали 524 мільярди доларів ПІІ. Цей показник включає інвестиції в Північну Америку, Європу та інші розвинуті регіони.

Європа отримала 70 мільярдів доларів ПІІ. Цей відносно невеликий показник свідчить про певні економічні труднощі, які можуть мати місце в регіоні.

Північна Америка отримала 377 мільярдів доларів ПІІ, що підкреслює важливість цього регіону для глобальних інвесторів.

Інші розвинуті економіки. Ця категорія включає інші розвинуті країни, які отримали 77 мільярдів доларів ПІІ.

Економіки що розвиваються отримали 841 мільярд доларів ПІІ, що демонструє значний інтерес інвесторів до ринків, що розвиваються.

Африка отримала 48 мільярдів доларів ПІІ. Хоча це відносно невелика сума, вона є важливою для розвитку економіки континенту.

Латинська Америка та Карибські острови. Цей регіон отримав 209 мільярдів доларів ПІІ, що показує стабільний інтерес до цього регіону.

Азія отримала 584 мільярди доларів ПІІ, що робить її одним з найбільших отримувачів іноземних інвестицій.

Графік 2.3 показує, що глобальні потоки прямих іноземних інвестицій залишаються високими, з особливим акцентом на розвинуті економіки та ринки, що розвиваються. Північна Америка та Азія є найбільшими отримувачами ПІІ, що підкреслює їхню важливість у глобальній економіці. Європа показує відносно невеликі обсяги інвестицій, що може свідчити про певні економічні виклики в регіоні.

Основою конкурентоспроможності ТНК є досягнення та утримання значної частки ринку, концентрація на невеликій кількості високорентабельних товарів і послуг, які мають стійкі конкурентні переваги, розробка продуктів, що формують лояльність споживачів, створення глобальних брендів, підвищення ефективності НДДКР.

Конкурентоспроможність ТНК є динамічною, багатофакторною відносною характеристикою, пов'язаною як з поточним станом конкурентних переваг і потенціалу компанії, так і з напрямом розвитку компанії.

Конкурентоспроможність ТНК забезпечується оптимізацією окремих видів діяльності та управлінням усім ланцюжком створення вартості, який виходить далеко за межі самої ТНК, але жорстко контролюється нею. Успіх компанії в конкурентній боротьбі на світовому ринку визначається ключовими факторами конкурентоспроможності, причому для більшості найбільших промислових ТНК він все менше залежить від наявних матеріальних активів і

визначається внутрішніми і зовнішніми компетенціями і динамічними можливостями.

Ключові фактори конкурентоспроможності ТНК - це основні здібності, навички, ресурси, методи, ділова культура та інші характеристики компанії, які впливають на її конкурентоспроможність.[45]

Конкурентна перевага ТНК впливає з оптимізації певних процесів та нагляду за повним ланцюгом створення вартості, який виходить далеко за її межі, але залишається під її суворим наглядом. Коли діяльність ТНК є виправданою та оптимізованою, процес диверсифікації сприяє синергетичному ефекту, який підвищує конкурентоспроможність ТНК.

Конкурентоспроможність ТНК, життєвий цикл продукту та життєвий цикл міжнародної компанії є взаємозалежними процесами. Конкурентоспроможність ТНК має циклічний характер і проходить фази підйому, зростання, зрілості та спаду.

Основними критеріями конкурентоспроможності ТНК є частка світового ринку, динаміка обсягів продажів, розмір і норма чистого прибутку на одного працівника компанії, ступінь фінансової стійкості, ринкова капіталізація.

Для досягнення переваги над конкурентами ТНК використовують різні методи недобросовісної конкуренції та обмежувальної ділової практики. Вони включають такі форми: встановлення контролю над діяльністю конкурента з метою припинення цієї діяльності; зловживання домінуючим становищем на ринку; нав'язування дискримінаційних комерційних умов; встановлення залежності поставок певних товарів або послуг від прийняття обмежень на виробництво або розповсюдження конкуруючих товарів; цінові змови тощо.

ТНК широко застосовують трансфертне ціноутворення для забезпечення переваги над національними компаніями. Зміна ролі материнської компанії, дочірніх компаній та філій у забезпеченні конкурентних переваг є ключовою складовою конкурентоспроможності сучасних ТНК.

З розвитком глобалізації, а головне - з лібералізацією торговельних бар'єрів та вдосконаленням комунікаційних мереж, ТНК отримали можливість з більшою легкістю передавати свої виробництва менш розвиненим країнам, що дозволяє їм виробляти та виготовляти товари за менші кошти, а ТНК - отримувати більші прибутки.

Саме цей акт аутсорсингу призводить до того, що менш розвинені країни залучають прямі іноземні інвестиції від ТНК, які створюють заводи та операції в приймаючій країні. Дійсно, це, безумовно, може розглядатися як значна допомога біднішій приймаючій країні в соціальному, економічному та екологічному сенсі. В економічному плані країна отримує вигоду від збільшення зайнятості завдяки створенню нових і низькокваліфікованих робочих місць, а отже, від збільшення надходжень від податку на прибуток, які потім можуть бути використані урядом для покращення існуючої інфраструктури як засобу подальшого розвитку і вдосконалення країни та її економіки.

Аналогічно, створення робочих місць і зростання добробуту серед населення, а також політика КСВ компаній ТНК також може розглядатися як спрямована на вирішення соціальних питань (охорона здоров'я та санітарія), які, за умови правильного вирішення, можуть так само розвивати країну і сприяти збільшенню робочої сили, оскільки більше жителів фізично здатні працювати і більше не страждатимуть від незадовільних умов життя. Освіта також є одним з основних напрямків політики КСВ для багатьох ТНК, і, можливо, саме інвестиції в шкільну освіту в цих бідних країнах є ключовим фактором розвитку останніх, оскільки місцеві фірми, керовані освіченими місцевими жителями, починають процвітати спочатку в національному масштабі, а потім виходять на міжнародну арену, приносячи прибутки безпосередньо в приймаючу країну і, таким чином, сприяючи розширенню національного бізнесу і підвищенню конкурентоспроможності.

З багатством зростає і екологічна свідомість - згідно з екологічною кривою Кузнеця, ми бачимо пропорційну залежність між зростанням ВВП і зниженням рівня викидів CO₂, оскільки компанії інвестують свої зростаючі прибутки в більш екологічні технології, які мінімізують викиди парникових газів, і прагнуть зберегти навколишнє середовище і дбати про нього.[47]

Світова економічна міць зосереджена в руках 100 найбільших транснаціональних корпорацій (ТНК). За даними UNCTAD, у світі існує приблизно 85 тисяч ТНК з 810 тисячами закордонних підрозділів. За останні 30 років кількість ТНК зросла в 12 разів. Більше 80% материнських компаній знаходяться в промислово розвинених країнах, де також розташовано близько 33% філій. У країнах, що розвиваються, ці показники становлять 19,5% і майже 50% відповідно, а у колишніх соціалістичних державах — приблизно 0,5% і 17%.[48]

2.3 Проблеми та перспективи діяльності ТНК в світовому господарстві

Транснаціональні корпорації (ТНК) є важливими гравцями у світовій економіці, роблячи значний внесок в економічне зростання, технологічний прогрес та міжнародну торгівлю. Однак їхня діяльність створює значні виклики та проблеми, які впливають як на розвинені країни, так і на країни, що розвиваються.

Рис. 2.4 Головні проблеми ТНК

Джерело: складено автором за матеріалами [46,49]

Рисунок ілюструє ключові виклики, з якими стикаються транснаціональні корпорації у сучасній глобальній економіці. Ці проблеми можна розділити на кілька основних категорій: 1) економічні проблеми; 2) соціальні та етнічні проблеми; 3) політичні та регуляторні проблеми; 4) технологічні проблеми.

На рисунку наочно продемонстровано складність та багатогранність проблем, з якими стикаються ТНК у сучасному світі. Для вирішення цих проблем потрібні скоординовані зусилля урядів, міжнародних організацій та самих ТНК. Лише таким чином можна створити більш справедливу і стійку глобальну економіку, де будуть враховані інтереси всіх зацікавлених сторін.

Для комплексного розуміння поточного стану та перспектив ТНК необхідно провести SWOT-аналіз. Цей метод дозволяє всебічно оцінити внутрішні та зовнішні фактори, що впливають на діяльність ТНК, і визначити стратегії для подолання викликів та використання наявних можливостей.

SWOT-аналіз ТНК є важливим інструментом для виявлення ключових аспектів їхньої діяльності, що дозволяє зрозуміти, як вони можуть зміцнити свої позиції на ринку, підвищити ефективність операцій та забезпечити сталий розвиток у довгостроковій перспективі.

Таблиця 2.2

SWOT-аналіз ТНК

Сильні сторони	Слабкі сторони
1)Лідерство в інноваціях у різних галузях; 2) Сильна репутація бренду; 3) Широка мережа роздрібних та стратегічних партнерств; 4) Ефективні маркетингові та рекламні команди; 5) Вплив на порядок денний та правила СОТ; 6) Лідери індустріалізації у країнах що розвиваються; 7)Продукція, виробничі процеси та управлінські техніки відповідають найкращим міжнародним практикам.	1)Високі ціни недоступні для споживачів з низьким доходом; 2) Участь у конфліктах з порушенням прав людини; 3) Негативний вплив на навколишнє середовище; 4) Дефекти продукції; 5) Нестабільна якість продукції.
Можливості	Загрози
1)Нові клієнти на ринках що розвиваються; 2) Потреба країн, що розвиваються в економічному, соціальному та політичному розвитку з допомогою ТНК; 3)Стандартизація продукції спрощує вихід на нові ринки; 4) Можливість перенести виробництво в регіони з дешевшою робочою силою.	1)Швидкі технологічні зміни; 2) Ціновий тиск від конкурентів; 3) Нові регуляції в індустрії; 4) Постійні зміни на ринку послуг та продуктів; 5) Висока конкуренція з боку інших ТНК та малих підприємств; 6) Недостатнє забезпечення якості продуктів.

Джерело: складено автором за матеріалами [50]

Сильні сторони:Транснаціональні компанії мають високу інноваційну здатність та сильну репутацію бренду, що дозволяє їм домінувати в різних секторах. Їхня широка мережа магазинів і стратегічних партнерств, ефективні

маркетингові команди, швидкий процес розробки продукції та вплив на глобальні торгові правила роблять їх потужними гравцями на ринку. Вони також сприяють індустріалізації в країнах, що розвиваються, та відповідають міжнародним стандартам.

Слабкі сторони: Високі ціни на продукцію роблять її недоступною для споживачів з низьким доходом. ТНК часто критикують за участь у порушеннях прав людини та негативний вплив на довкілля. Дефекти продукції та нестабільна якість також є проблемами, що підривають довіру споживачів.

Можливості: Нові ринки, що розвиваються, надають ТНК значні можливості для розширення. Країни, що розвиваються, потребують допомоги ТНК для економічного, соціального та політичного розвитку. Стандартизація продукції спрощує вихід на нові ринки, а можливість перенести виробництво в регіони з дешевшою робочою силою дозволяє знижувати витрати.

Загрози: Швидкі технологічні зміни та ціновий тиск від конкурентів є значними загрозами для ТНК. Нові регуляції та постійні зміни на ринку послуг і продуктів вимагають постійної адаптації. Висока конкуренція з боку інших ТНК та малих підприємств, а також недостатнє забезпечення якості продукції можуть підірвати їхні позиції на ринку.

SWOT-аналіз показує, що ТНК мають значні сильні сторони та можливості, які дозволяють їм домінувати на глобальному ринку. Висока інноваційна здатність, сильна репутація бренду, ефективні маркетингові стратегії та можливість швидко розробляти нові продукти забезпечують їм конкурентні переваги. Однак, для підтримки своєї конкурентоспроможності, ТНК повинні ефективно управляти своїми слабкими сторонами та загрозами. Високі ціни, порушення прав людини, негативний вплив на довкілля та проблеми з якістю продукції можуть негативно вплинути на їхню репутацію та продажі. Швидкі технологічні зміни, ціновий тиск від конкурентів, нові регуляції та постійні зміни на ринку ставлять перед ТНК серйозні виклики, які вимагають постійного вдосконалення та адаптації.

Ефективне управління цими факторами є ключовим для підтримки та зміцнення їх позицій на світовому ринку. Завдяки своїм сильним сторонам та можливостям, ТНК можуть продовжувати зростати та розширювати свій вплив, але для цього вони повинні враховувати та ефективно реагувати на свої слабкі сторони та загрози.

Виходячи з проведеного аналізу можна виділити наступні перспективи діяльності ТНК:

1) Розвиток економік країн, що розвиваються, таких як Індія, Китай, Бразилія та країни Африки, створює нові можливості для ТНК. Це відкриває можливості для розширення бізнесу та інвестування в нові ринки.

2) Сталий розвиток та корпоративна соціальна відповідальність. Зростаюча увага до екологічних та соціальних питань стимулює ТНК до впровадження стратегій сталого розвитку.

3) ТНК будуть продовжувати інвестувати значні кошти в науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи (НДДКР). Це дозволить їм залишатися конкурентоспроможними та створювати нові продукти та послуги.

4) Цифровізація бізнес процесів. Розвиток цифрових технологій, таких як штучний інтелект, блокчейн та Інтернет речей, відкриває нові можливості для ТНК.

Транснаціональні корпорації мають значні перспективи для зростання завдяки розширенню на нові ринки, інвестиціям у сталий розвиток та впровадженню нових технологій. Тенденції глобалізації, цифровізації та зростання економік країн, що розвиваються, створюють сприятливі умови для ТНК. Водночас, успішна адаптація до швидкозмінних умов ринку, впровадження інновацій та ефективного використання сильних сторін дозволять ТНК зберегти свою конкурентну перевагу і сприяти створенню більш справедливої та стійкої глобальної економіки.

Висновки до другого розділу

1. Транснаціональні корпорації (ТНК) продовжують грати ключову роль у глобальній економіці, демонструючи значне зростання за останні десятиліття. Збільшення кількості ТНК і їхніх зарубіжних філій сприяє економічному розвитку, створенню робочих місць та інноваціям у країнах, що розвиваються. Аналіз ринкової капіталізації найбільших ТНК, таких як Microsoft, Apple, Alphabet, Amazon, показує їхню здатність домінувати на глобальних ринках завдяки інноваціям, диверсифікації бізнесу та ефективному управлінню.

2. Основними конкурентними перевагами ТНК є їхнє лідерство в інноваціях, сильна репутація бренду, глобальне охоплення ринків та ефективне управління. ТНК постійно інвестують у дослідження та розробки, що дозволяє їм залишатися конкурентоспроможними на швидкозмінних ринках. Диверсифікація бізнесу та пошук нових можливостей для зростання дозволяють ТНК зменшувати ризики та забезпечувати стабільне зростання навіть у умовах економічної нестабільності.

3. Діяльність ТНК супроводжується рядом викликів, таких як економічна нерівність, трудова експлуатація, погіршення стану довкілля та геополітична напруженість. Незважаючи на ці виклики, перспективи діяльності ТНК залишаються позитивними завдяки можливостям розширення на нові ринки, впровадженню стратегій сталого розвитку та інвестиціям у цифрові технології. Вирішення проблем, з якими стикаються ТНК, вимагає скоординованих зусиль урядів, міжнародних організацій та самих корпорацій для створення більш справедливої та стійкої глобальної економіки.

ВИСНОВКИ

1. Транснаціональні корпорації (ТНК) відіграють центральну роль у світовій економіці, здійснюючи операції в багатьох країнах одночасно. Вони мають головний офіс у країні базування та численні дочірні підприємства в інших державах. Завдяки високому рівню інтеграції своїх міжнародних операцій, ТНК ефективно управляють ресурсами та капіталом, використовуючи глобальні можливості для максимізації прибутків. Класифікація ТНК охоплює сім типів: картель, синдикат, пул, трест, концерн, консорціум та транснаціональний стратегічний альянс (ТСА), кожен з яких має свої специфічні стратегії капіталізації та інтеграції бізнесу.

2. ТНК створюються на основі стратегічного планування, аналізу ринкових умов, оцінки потенціалу зростання та наявності конкурентних переваг. Вони враховують міжнародне право, регуляторні вимоги країн базування та укладання міжнародних угод. ТНК забезпечують глобальну координацію між своїми підрозділами, використовуючи синергію від міжнародної діяльності. Вони інвестують у дослідження та розробки, сприяючи створенню нових технологій та продуктів, що підвищує їх конкурентоспроможність.

3. За останні десятиліття ТНК показують значне зростання, що сприяє економічному розвитку, створенню робочих місць та інноваціям, особливо у країнах, що розвиваються. Аналіз ринкової капіталізації провідних ТНК, таких як Microsoft, Apple, Alphabet та Amazon, демонструє їхню здатність домінувати на глобальних ринках завдяки інноваціям, диверсифікації бізнесу та ефективному управлінню. Висока ринкова капіталізація цих компаній підкреслює їхню важливу роль у світовій економіці та здатність впливати на економічні, політичні, соціальні та екологічні процеси.

4. Основними конкурентними перевагами ТНК є їхнє лідерство в інноваціях, сильна репутація бренду, глобальне охоплення ринків та ефективне

управління. Постійні інвестиції у дослідження та розробки дозволяють ТНК залишатися конкурентоспроможними на швидкозмінних ринках. Диверсифікація бізнесу та пошук нових можливостей для зростання дозволяють ТНК зменшувати ризики та забезпечувати стабільне зростання навіть в умовах економічної нестабільності.

5. Діяльність ТНК супроводжується численними викликами, такими як економічна нерівність, трудова експлуатація, погіршення стану довкілля та геополітична напруженість. Проте, перспективи діяльності ТНК залишаються позитивними завдяки можливостям розширення на нові ринки, впровадженню стратегій сталого розвитку та інвестиціям у цифрові технології. ТНК продовжуватимуть інвестувати значні кошти у науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи (НДДКР), що дозволить їм залишатися конкурентоспроможними та створювати нові продукти і послуги.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Інститут економіки та прогнозування НАН України. Глобалізаційні процеси у світовій економіці URL: <http://ief.org.ua/wp-content/uploads/2022/10/Globalizaciyni-procesy-u-svitoviy-economici.pdf>
2. Journal of Transnational Corporations URL: <https://unctad.org/Topic/Investment/Transnational-Corporations-Journal>
3. Скавронська І.В. Місце і роль ТНК у розвитку національних економік. – 2016. – № 4. – С. 197-200.
4. Типи ТНК URL: https://pidru4niki.com/1350082653401/ekonomika/tipi_tnk
5. Рокоча В.В. Транснаціональні корпорації. Київ, 2011. 304 с.
6. Reinert K.A. An Introduction to International Economics: New Perspectives on the World Economy URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/81588312.pdf>
7. Global economy: principles of formation, functioning, Regulation and Development: monograph / Kutsik P.O., Kovtun O.I., Bashnyanin G.I.; Lviv Commercial Academy. – Lviv: Publishing House of Lviv Commercial Academy, 2015. – 594 p.
8. Принципи створення ТНК URL: <https://studfile.net/preview/7816428/page:18/>
9. Mladenova Zoia. Transnational Corporations in the World Economy. University of Economics - Varna, January 2004. URL: https://www.researchgate.net/publication/46531561_Transnational_Corporations_in_the_World_Economy
10. Карамбович І.М. ТНК у системі світової економіки. Київ, 2008. 36 с.
11. Globalization of Transnational Corporations URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/419848>
12. Саричев В.І. Транснаціоналізація світової економіки та напрями зростання людського капіталу ТНК як чинники людського розвитку URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1305>
13. Дослідження правового статусу транснаціональних корпорацій URL: <http://www.sulj.oduvs.od.ua/archive/2015/4/17.pdf>
14. Войтко С. В., Гавриш О. А., Корогодова О. О., Моїсеєнко Т. Є. Транснаціональні корпорації: навчальний посібник. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2016.
15. Аналіз діяльності транснаціональних корпорацій URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/19_ukr/9.pdf
16. Якубовський С.О., Козак Ю.Г., Савчук О.В. та ін. Транснаціональні корпорації: особливості інвестиційної діяльності: Навч. посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2019. 488 с. URL: <https://ela.kpi.ua/server/api/core/bitstreams/443e7402-6c8f-4f78-9d3d-d89f9c0cfab2/content>

17. Квачук Я. О. Корпоративні стратегії розвитку транснаціональних корпорацій URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2283>
18. Szalavetz, Andrea (2016). Post-crisis developments in multinational corporations' global organizations. *Competition & Change*, 20(4), pp. 221–236
19. Пономаренко І. В. Вплив діяльності транснаціональних корпорацій на економіку України URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1798>
20. Шкільняк М. М., Апостолок О. З. Навчально-методичний комплекс з дисципліни «Корпоративне управління». Тернопіль: Тернопільський національний економічний університет, 2016. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/jspui/bitstream/316497/25355/1/%D0%BA%D0%BE%D1%80%D0%BF%D0%BE%D1%80%D0%B0%D1%82.pdf>
21. Пурей Є. Ефективність бізнесу в умовах цифровізації: маркетинговий аспект // *Journal of Strategic Economic Research*. April 2024 URL: https://www.researchgate.net/publication/379663484_EFEKTIVNIST_BIZNESY_V_UMOBAX_CIFROVIZACII_MARKETINGOVIJ_ASPEKT
22. Михайлишин Л.І. Зарубіжний досвід активізації інноваційної діяльності. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. Ужгород, 2016. № 6. Ч. 2. С. 99 – 104
23. Лимонова Е.М. Державне регулювання діяльності ТНК в екологічній сфері. *Академічний огляд*. 2016. № 1 (44). С. 143 – 149
24. Федорук О.В., Тужик А.П. Перспективні тенденції розвитку інвестиційної діяльності транснаціональних корпорацій. *Економіка та управління на транспорті*. - 2016. - № 3. - С. 78 – 84
25. Лимонова Е.М., Архіпова К.С. Транснаціональні корпорації: основні етапи розвитку та регулювання їхньої діяльності в умовах глобалізації. *Європейський вектор економічного розвитку*. 2014. № 1 (16)
26. Transnational Corporations and Human Rights URL: <https://www.cetim.ch/wp-content/uploads/Transnational-corporation-and-human-rights.pdf>
27. Вовк С. Стратегії ТНК: злиття та поглинання URL: <http://jeej.tneu.edu.ua/index.php/ukjee/article/view/618/596>
28. Проценко М.П. Тенденції розвитку ТНК: світовий та національний ракурс. *Фінансовий простір*. - 2016. - № 4 (24). - С. 73 – 79
29. Юхименко П.І. Міжнародний менеджмент. – К.: ЦУЛ, 2011. – 488 с.
30. Білорус О.Г. Глобальний конкурентний простір: монографія. Київ: КНЕУ, 2017. 680 с.
31. Інфраструктурні виклики ТНК URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2019/32_2019_ukr/29.pdf
32. Транснаціональні корпорації / І.О. Давидова, К.Ю. Величко, О.І. Печенка. – Харків:

- Видавництво «Форт», 2018. – 175 с.
33. Кузьминчук Н. В., Куценко Т. М., Чорній Д. М. Особливості стратегічного менеджменту міжнародних корпорацій у контексті підвищення їх конкурентоспроможності URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/download/1428/1375>
 34. Вплив транснаціональних корпорацій на економіку країн URL: http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=efek_2013_5_56
 35. Найбільші компанії світу за ринковою капіталізацією URL: <https://www.investopedia.com/biggest-companies-in-the-world-by-market-cap-5212784>
 36. Meta Platforms ринкова капіталізація URL: <https://companiesmarketcap.com/meta-platforms/marketcap>
 37. Eli Lilly ринкова капіталізація URL: <https://companiesmarketcap.com/eli-lilly/marketcap>
 38. NVIDIA ринкова капіталізація URL: <https://companiesmarketcap.com/nvidia/marketcap/>
 39. Amazon ринкова капіталізація URL: <https://companiesmarketcap.com/amazon/marketcap/>
 40. Microsoft ринкова капіталізація URL: <https://companiesmarketcap.com/microsoft/marketcap/>
 41. Apple ринкова капіталізація URL: https://companiesmarketcap.com/apple/marketcap/#google_vignette
 42. Saudi Aramco ринкова капіталізація URL: https://companiesmarketcap.com/saudi-aramco/marketcap/#google_vignette
 43. Alphabet ринкова капіталізація URL: <https://companiesmarketcap.com/alphabet-google/marketcap/>
 44. Global 2000 Forbes URL: <https://www.forbes.com/lists/global2000/?sh=4fd16e165ac0>
 45. Strategies for Achieving Global Competitiveness of Transnational Companies URL: https://www.researchgate.net/publication/378044571_Strategies_for_achieving_global_competitiveness_of_transnational_companies
 46. Зростання глобальних прямих іноземних інвестицій URL: <https://unctad.org/news/global-foreign-direct-investment-grew-3-2023-recession-fears-eased>
 47. Роль ТНК у розвитку бідніших країн URL: <https://www.mytutor.co.uk/answers/23003/A-Level/Geography/How-has-the-role-of-TNCS-aided-development-in-poorer-countries/>
 48. Аналіз економічного впливу ТНК URL: <https://echas.vnu.edu.ua/index.php/echas/article/view/605/490>
 49. Відповідальність транснаціональних корпорацій у країнах, що розвиваються URL: <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/cpoib-08-2014-0040/full/pdf?title=accountability-of-transnational-corporations-in-the-developing-world-the-case-for-an-enforceable-international-mechanism>

50. Виклики та перспективи ТНК URL: <https://bibliotekanauki.pl/articles/506918.pdf>